

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภาคตะวันตกของประเทศไทยประกอบด้วยจังหวัดนครปฐม เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ราชบุรี สมุทรสาคร สมุทรสงคราม สุพรรณบุรี และกาญจนบุรี โดยกาญจนบุรีเป็นจังหวัดที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งด้านประวัติศาสตร์ ธรรมชาติ และวัฒนธรรมมากมายหลายแห่ง การศึกษาเพื่อวางแผนภาคตะวันตกของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระบุว่าจังหวัดกาญจนบุรีเป็นจังหวัดที่มีความดึงดูดใจนักท่องเที่ยวมากที่สุด เมื่อ เปรียบ เทียบกับ จังหวัดอื่น ๆ ในภาคตะวันตก ดังนั้น ในแต่ละปีจะมีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก เดินทางไปท่องเที่ยวที่จังหวัดกาญจนบุรี ดังจะเห็นได้ว่าในปี พ.ศ. 2528 มีนักท่องเที่ยวเดินทางไปจังหวัดกาญจนบุรีถึง 888,068 คน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2527)

สิบอันดับแรกของสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดกาญจนบุรี ที่มีนักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวมากที่สุดได้แก่ สะพานข้ามแม่น้ำแคว สุสานสหประชาชาติ น้ำตกเอราวัณ เขื่อนศรีนครินทร์ เขื่อนวชิราลงกรณ์ วัดพระแท่นดงรัง น้ำตกไทรโยค ถ้ำธารลอด พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติถ้ำละว้า (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2525)

ในบรรดาแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น เขื่อนเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทหนึ่ง ที่ต่างจากแหล่งท่องเที่ยวอื่นคือ เป็นส่วนประกอบระหว่างธรรมชาติและฝีมือมนุษย์ที่ทำให้สภาพธรรมชาติเดิมน่าสนใจยิ่งขึ้น เขื่อนเกิดขึ้นเนื่องจากความต้องการที่จะพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อให้ได้ประโยชน์สูงสุด โดยมีจุดมุ่งหมายอย่างเอนกประสงค์ กล่าวคือ เพื่อผลิตกระแสไฟฟ้า เพื่อการชลประทาน การบรรเทาอุทกภัย การพัฒนาประมง และการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว

ซึ่งทิวทัศน์เหนือ เขื่อนที่สวยงามของทะเลสาบระหว่างภูเขาขนาดใหญ่ นับเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจที่ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวในระดับสูงอีกด้วย ทั้งนี้ภายหลังการก่อสร้างเขื่อนศรีนครินทร์ ซึ่งอยู่ตอนบนของแม่น้ำแควใหญ่ ที่บ้านเจ้าเพชร ตำบลท่ากระดาน อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย เป็นเขื่อนเอนกประสงค์แล้วเสร็จในปี 2523 ทำให้บริเวณดังกล่าวนี้กลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใหม่ของจังหวัดกาญจนบุรี ที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวสูงขึ้นเป็นลำดับ

เมื่อปี 2528 พบว่า ในจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมดของจังหวัดกาญจนบุรี 888,068 คน เป็นนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวที่เขื่อนศรีนครินทร์ถึง 453,909 คน คิดเป็นร้อยละ 51.1 ของนักท่องเที่ยวทั้งหมด (การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, 2529) ซึ่งเป็นจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ตั้งแต่ปี 2520 ที่มีจำนวน 18,622 คน ปี 2521 มีจำนวน 69,889 คน ปี 2522 มีจำนวน 118,521 คน ปี 2523 มีจำนวน 120,945 คน ปี 2524 มีจำนวน 193,048 คน ปี 2525 มีจำนวน 250,320 คน ปี 2526 มีจำนวน 378,267 คน ปี 2527 มีจำนวน 433,208 คน และปี 2528 มีจำนวน 453,909 คน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2527)

จากการที่เขื่อนศรีนครินทร์ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวมากขึ้นทุก ๆ ปี จึงเป็นที่น่าสนใจว่านักท่องเที่ยวที่เดินทางมานั้น มาจากจังหวัดใดบ้าง และการเลือกเดินทางจะเป็นไปในลักษณะเดียวกับการเลือกรับบริการจากแหล่งบริการที่กล่าวไว้ในทางทฤษฎีหรือไม่ กล่าวคือ ประชากรจะเลือกเดินทางมาหาซื้อสินค้าหรือรับบริการต่าง ๆ จากแหล่งกลางที่ตั้งอยู่ใกล้ที่พักอาศัยมากที่สุด (Zipf, 1949) หรือไม่ มากน้อยเพียงใด และมีปัจจัยอะไรบ้างที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการเดินทางมาท่องเที่ยวที่เขื่อนศรีนครินทร์ โดยคาดว่าตัวแปรที่สำคัญคือ ตัวแปรด้านระยะทางกับตัวแปรด้านเศรษฐกิจสังคมซึ่งได้แก่ เพศ อายุ ระดับรายได้ อาชีพ สถานภาพสมรส ความสะดวกในการเดินทาง ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง จำนวนนักท่องเที่ยวผู้ร่วมเดินทาง ซึ่งตัวแปรเหล่านี้จะบ่งชี้ถึงลักษณะและระยะทางในการเดินทางของกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวด้วย ในการศึกษาครั้งนี้ได้เลือกศึกษาเฉพาะกรณีเขื่อนศรีนครินทร์ จังหวัดกาญจนบุรี ด้วยเหตุผลดังกล่าวแล้วข้างต้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์คือ

1. ศึกษาระยะเวลาในการเดินทาง ซึ่งกำหนดโดยภูมิสำเนาของนักท่องเที่ยว
2. ศึกษาลักษณะนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวที่เขื่อนศรีนครินทร์ จังหวัดกาญจนบุรี
3. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคมบางประการกับระยะเวลาในการเดินทางมาท่องเที่ยว

สมมติฐานของการวิจัย

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคมของนักท่องเที่ยว ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส อาชีพ ระดับรายได้ ความสะดวกในการเดินทาง ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง จำนวนนักท่องเที่ยวผู้ร่วมเดินทาง เป็นปัจจัยที่กำหนดหรือมีความสัมพันธ์กับระยะเวลาในการเดินทางของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเขื่อนศรีนครินทร์ จังหวัดกาญจนบุรี

ขอบเขตการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ เลือกศึกษาเฉพาะกรณีเขื่อนศรีนครินทร์ ตำบลท่ากระดาน อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย มีขอบเขตการศึกษาดังนี้

1. ด้านระยะเวลา ศึกษาแหล่งที่มา หรือภูมิสำเนา (origin) ของนักท่องเที่ยวที่มายังเขื่อนศรีนครินทร์ ซึ่งเป็นจุดหมายปลายทาง (destination)
2. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคม ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ สถานภาพสมรส รายได้ต่อเดือน ค่าใช้จ่ายในการเดินทางที่มาที่เขื่อนศรีนครินทร์

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา

“การท่องเที่ยว” ในความหมายทั่วไปหมายถึง การเดินทางจากถิ่นที่อยู่เป็นการชั่วคราวระยะเวลาหนึ่ง ที่มีค่าใช้จ่ายหรือหารายได้ แต่อาจมีวัตถุประสงค์ด้านอื่น ๆ อาทิ เพื่อพักผ่อนหย่อนใจ เยี่ยมเยียนเพื่อนฝูงหรือญาติพี่น้อง เพิ่มพูนประสบการณ์ เปลี่ยนบรรยากาศ หรือเพื่อผจญภัย เป็นต้น การท่องเที่ยวในการศึกษาคครั้งนี้ นอกจากความหมายข้างต้นแล้ว ยังหมายรวมถึงพฤติกรรมต่าง ๆ ของการท่องเที่ยว แผนงาน ตลอดจนโครงการด้านการท่องเที่ยวที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้วางไว้ด้วย

“นักท่องเที่ยว” การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ให้ความหมายที่แตกต่างระหว่างนักท่องเที่ยวและนักทัศนอาจรว่า นักท่องเที่ยว หมายถึง บุคคลที่เดินทางจากถิ่นที่อยู่อาศัยปกติของตนไปยังถิ่นที่อื่นชั่วคราว และมีการพักแรมแต่ละครั้งอย่างน้อย 1 คืน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อความเพลิดเพลิน พักผ่อน เยี่ยมญาติมิตร เพิ่มพูนประสบการณ์ ดัดต่อธุรกิจ หรือประกอบภารกิจอื่น ๆ แต่ทั้งนี้ต้องมีค่าใช้จ่ายหรือหารายได้ ส่วนนักทัศนอาจร หมายถึง บุคคลที่เดินทางจากสถานที่หนึ่งไปยังอีกแห่งหนึ่งในระยะเวลาหนึ่ง โดยมีจุดหมาย เช่นเดียว กับนักท่องเที่ยว แต่จะไม่มีพักแรม ณ สถานที่ที่ไปเยือน สำหรับความหมายของนักท่องเที่ยวในการศึกษาคครั้งนี้จึงรวมทั้งนักท่องเที่ยวและนักทัศนอาจร

“ภูมิภาค” หมายถึง จังหวัดที่นักท่องเที่ยวออกเดินทางมา

“จุดหมายปลายทาง” หมายถึง เชียงแสน จังหวัดกาฬสินธุ์

“ระยะทาง” หมายถึง ระยะทางจากจังหวัดที่นักท่องเที่ยวออกเดินทางมาถึง เชียงแสน จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นกิโลเมตร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรเป้าหมาย

ประชากรเป้าหมายในการศึกษาคครั้งนี้ คือ บุคคลผู้เดินทางมาท่องเที่ยวที่เชียงแสน จังหวัดกาฬสินธุ์ เฉพาะที่เป็นชาวไทยเท่านั้น โดยกำหนดขนาดของประชากรตัวอย่างไว้จำนวน 500 คน วิธีการเลือกตัวอย่างใช้การสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ

(Accidental Sampling)

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาจากเอกสาร งานวิจัย และรายงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาวิจัย

2.2 เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ประชากรตัวอย่างที่บริเวณสันเขื่อน เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยวมากที่สุด (การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, 2529) ในระหว่างเดือนธันวาคมถึงกุมภาพันธ์ซึ่งเป็นช่วงที่มีผู้นิยมเดินทางมายังเขื่อนศรีนครินทร์มากที่สุดช่วงหนึ่ง

3. กรรมวิธีทางข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 กรรมวิธีทางข้อมูล

เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามแล้วนำไปวิเคราะห์ทางสถิติ โดยการประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โปรแกรม SPSS-X (Statistical Package for the Social Science Program) จากศูนย์บริการคอมพิวเตอร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาได้ใช้สถิติเบื้องต้นสำหรับอธิบายข้อมูลทั่วไป ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ในการทดสอบไคสแควร์ (Chi-Square) ได้ใช้ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ 1 ตัว คือปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคม กับตัวแปรตาม 1 ตัว คือระยะทาง สำหรับการวิเคราะห์การผันแปรทางเดียว (One-Way Analysis of Variance) เพื่อทดสอบความแตกต่างของระยะทางในการเดินทางเฉลี่ยของนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่ม

การวิเคราะห์ความผันแปร (ANOVA) และการวิเคราะห์การจำแนกหมู่ (Multiple Classification Analysis) ใช้ในการวิเคราะห์หาปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคมที่มีผลต่อระยะทางในการเดินทางมาเขื่อนศรีนครินทร์ ของนักท่องเที่ยวในประเทศ

หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการศึกษาวิจัยนี้ทำให้ทราบถึงปัจจัยด้าน เศรษฐกิจสังคมบางประการที่มีผลต่อระยะทางในการเดินทางมาท่องเที่ยวที่เขื่อนศรีนครินทร์ จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งจะเป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญในการวางแผนและกำหนดนโยบายด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวต่อไป